

זו הדרך

زوهديرك ZO HADEREKH

גליון 16, 20 באפריל 2011

לאחדות עובדים מול ההון שבשלטון

קריאת המפלגה הקומוניסטית הישראלית לקראת ה-1 במאי 2011.

להכרה של עצרת האו"ם במדינה פלסטינית עצמאית בקווי ה-4 ביוני 1967, הצפויה בספטמבר הקרוב. במקום לראות בצעד זה הזדמנות להגיע להסדר מדיני, הממשלה מפעילה איומים ולחצים, כדי למנוע משני העמים עתיד של שלום ושל שכנות טובה.

מק"י שבה ומדגישה, כי הדרך היחידה לשלום ישראלי-פלסטיני צודק היא – פינוי ההתנחלויות, נסיגת ישראל מכל השטחים שנכבשו ביוני 1967, כינון מדינה פלסטינית, שבירתה ירושלים המזרחית, בצד ישראל, ופתרון בעיית הפליטים בהתאם להחלטות האו"ם.

חוגי הימין שבשלטון מנצלים את החרפת הקיטוב החברתי והמצוקה, מצד אחד, ואת הסכסוך הלאומי שטרם נפתר, כדי לשלחב הלכי רוח גזעניים ואנטי-דמוקרטיים, ולהכשיר את הדרך למשטר בעל סממנים פאשיסטיים. לשם כך נעשה שימוש בכלים כמו חקיקה גזענית ואנטי-דמוקרטית בכנסת, נישול מהקרקע של תושבים ערבים (ההריסות החוזרות של אל-עראקיב, למשל), פיזור אלים של הפגנות, הריסת בתים ואיומים בטרנספר.

מק"י מתריעה, כי המשך הכיבוש, האפליה הנמשכת וליבווי השנאה הלאומית כלפי אזרחים ערבים, שהפרי שלהם - התגברות של הלכי הרוח הגזעניים בקרב הנוער היהודי, מחריפים את הסכנות הנשקפות למרחב הדמוקרטי. לכן נחוצה שותפות מאבק של יהודים וערבים, של נשים וגברים במערכה להגנת הדמוקרטיה, לשוויון זכויות אזרחי ולאומי למיעוט הערבי-פלסטיני בישראל, לשוויון האישה ונגד כל אלימות ואפליה.

מק"י קוראת לציין את ה-1 במאי 2011 באירועים המוניים שמארגנות מק"י וחד"ש, וכן בתהלכות רחבות של יהודים וערבים, בהן יטלו חלק עובדים, תושבי שכונות, סטודנטים, מהגרי עבודה, תנועות נוער, מפלגות שמאל, ארגונים חברתיים וסביבתיים וארגוני נשים.

המפלגה הקומוניסטית הישראלית (מק"י) מעלה על נס את הגאות במאבקים המעמדיים, המתבטאת בשביתות החשובות והממושכות של העובדים הסוציאליים, של הרופאים ושל עובדי הבנק הבינלאומי; בגל התארגנויות עובדים במפעלים ובחברות פרטיות, כמו גם במגזר הציבורי; ובמערכה נגד ההפרטה ולמען הגדלת התקציבים החברתיים.

שביתות העובדים הסוציאליים והרופאים, כמו גם שביתת המטפלות במעונות נעמת, שילבו דרישות להעלאת שכר עם דרישות לשפר את השירות לאזרחים. העו"סים, בתביעתם להחיל את ההסכם הקיבוצי גם על עובדי השירותים שהופרטו, עשו צעד חשוב לביצור אחדות מעמדית.

הממשלה והמעבידים ממשיכים בשיתוף פעולה הדוק ליישום מדיניות ההפרטה, כאשר על סדר היום עומדת ההפרטה של נמל אילת, הרכבת, חברת החשמל, החינוך והבריאות. בשירות המעבידים ובשיתוף פעולה עם הנהגת ההסתדרות, משיגה הממשלה שחיקה מתמשכת בשכר העובדים על רקע היוקר והגאות ברווחי ההון, ופועלת להגבלת זכות השביתה. הנהגת ההסתדרות, בראשות עופר עיני, חתמה על הסכמים קיבוציים גרועים הנוגעים ל-400 אלף עובדי המגזר הציבורי כמו גם לרבבות העובדים הסוציאליים.

בחודשים האחרונים אנו עדים למאבקים עממיים והמוניים הן באירופה והן במזרח-התיכון. הפגנות מיליונים נגד "תוכנית הבראה" ונגד קיצוצים בתקציבים החברתיים נערכו ביוון, בצרפת, בספרד, בפורטוגל, באיטליה ועוד.

ההתקוממויות העממיות נגד הרודנים והדיכוי בארצות הערביות כבר הובילו לשינויים פרסונליים במצרים ובתוניס, והן נמשכות בסוריה, בתימן, בבחריין ועוד. העובדים ושכבות עממיות נוספות מסרבים לשלם את מחיר המשבר הכלכלי העולמי ולממן את הגלובליזציה של ההון.

ממשלת הימין המדיני והחברתי בראשות נתניהו משלבת את רמיסת זכויות העובדים עם התעקשות על הרחבת התנחלויות, פרובוקציות צבאיות וסירוב לשלום תמורת שטחים. בכך מסכנת הממשלה את העם בישראל בהסתבכות במלחמה מיותרת נוספת. ממשלת נתניהו מגיבה בפאניקה

מעוניין/נת לקבל הביתה את "זו הדרך"?
שלחו שם וכתובת אל: info@maki.org.il
המשלוח ללא תשלום.

האחראים לפגיעה במעמדם של העובדים בישראל

מאת אפרים דוידי

ציון האחד במאי הוא הזדמנות מצוינת לנסות ולהתמודד עם שאלות רבות המטרידות את העובדים בישראל. חרף ההצהרות הרמות של דוברי הממשלה הימנית-הקיצונית, לפיהן "הכלכלה רק מתחזקת", וההבטחות של "דאגה לעניים", רוב השכירים חשים, שאין ביכולתם "לגמור את החודש". מספר החיים מתחת לקו העוני בקרב משפחות של עובדים גדל מדי שנה, גם בשנה שחלפה.

אך השנה שחלפה "סגרה" עשור טוב מאוד למעסיקים. אמנם, בין 2000 ל-2002 ירד חלקם של המעסיקים בהכנסה הלאומית מ-14% ל-10%, אך כבר ב-2004 הוא חזר לרמתו הקודמת, ומאז הוא המשיך לגדול עד שהגיע ב-2009 ל-17% גבוה בשלוש נקודות האחוז מחלקם ב-2000. לעומת זאת, עבור העובדים, העשור הנוכחי לא היה טוב: חלקם בהכנסה הלאומית, שעמד ב-2000 על 66%, ירד עד ל-60% ב-2009 (לפי נתונים שפרסם מרכז אדוה).

גם כאשר מדובר באחוזים בודדים בהכנסה הלאומית, הסכומים הם משמעותיים: אשתקד, לדוגמה, עמדה ההכנסה הלאומית של ישראל על כ-700 מיליארד שקל. אחוז אחד מזה היה כ-7 מיליארד שקל. אילו היה חלקם של העובדים בעוגת ההכנסה הלאומית של 2009 66%, כפי שהיה בשנת 2000, ולא 60%, כפי שהיה בפועל - היו העובדים, כקבוצה, מקבלים, עוד לפני שנתיים, 39 מיליארד שקל נוספים. לו היינו מחלקים את הסכום הנוסף הזה במספר הכולל של השכירות והשכירים ב-2009 - כ-3 מיליון (כולל מהגרי עבודה) - הרי ב-2009 עשויים היו כל עובד ועובדת בישראל לקבל, בממוצע, תוספת שכר שנתית של 13,000 שקל, או כ-1,100 שקל לחודש (!). אבל זה רק "אילו"...

על אי-השוויון הגדל בהתחלקות ההכנסה הלאומית אפשר ללמוד גם באמצעות השוואה בין שיעור הגידול בהכנסה הלאומית לבין שיעור הגידול בחלק של המעסיקים ושל העובדים: בין 2000 ל-2009 גדלה ההכנסה הלאומית ב-30%. אך בעוד שחלקם של העובדים בסך ההכנסה הלאומית גדל ב-17% בלבד, חלקם של המעסיקים גדל ב-59%.

לפני דור אחד בלבד, ב-1985, תחולת העוני בישראל הייתה מחצית שיעורה כיום: ב-1985, כ-11% מהמשפחות חיו מחת לקו העוני, ואילו כיום - כ-20%. אשר לעוני אצל משפחות של עובדים: לפני דור, כחמישית מן המשפחות העניות היו של שכירים, ואילו כיום - כמעט 40% מהמשפחות העניות הן של עובדים.

דו"ח בנק ישראל לשנת 2010, שהופיע בימים אלה, מדרוה, כי השכר הריאלי למשרת שכיר בשנת 2010 היה נמוך ב-1% לעומת השכר ב-2006. בענף השירותים הפיננסיים (בנקים, חברות ביטוח), ירידת השכר הייתה תלולה במיוחד: השכר למשרת שכיר בענפי הפיננסיים ב-2010 היה נמוך ב-11% לעומת השכר ב-2006.

לפי "ידיעות אחרונות" (3.4), בעשור שחלף ירד השכר הריאלי לשכיר במגזר הפרטי, בייחוד בתעשייה, בכ-5%. אך הרווח הריאלי (לאחר מס) של חברה בורסאית עלה בעשור

האחרון ב-190%, והתגמול הריאלי שקיבלו המנהלים הבכירים בחברות הבורסאיות עלה בכ-70%. המשוואה המעמדית פשוטה: יותר ניצול מניב רווחים גבוהים (הרבה) יותר.

לפחות במעמדם של העובדים תרם, בראש ובראשונה, יו"ר ההסתדרות, עופר עיני, שנבחר בבחירות האחרונות לראשות ההסתדרות בסיסמא: "הסתדרות ללא פוליטיקה". התנהגותו של עיני מאז בחירתו רק מחזקת את הדעה, כי יו"ר ההסתדרות אינו נציג העובדים בפני בעלי ההון וממשלתם, אלא נציג בעלי ההון בקרב העובדים. אשר לפוליטיקה, עיני היה אחד משושביניה הראשיים של הממשלה הימנית ביותר בתולדות המדינה. מבחינת עיני, הסיסמא "הסתדרות ללא פוליטיקה" נכונה בכל הקשור לפוליטיקה מעמדית.

מאז נכנס לתפקידו בינואר 2006, בעקבות פרישתו של ח"כ עמיר פרץ מראשות ההסתדרות, פועל עיני בעקבות למען ההון ונגד העובדים. המחטף שביצע בשביתת העובדות והעובדים הסוציאליים בחודש שעבר, כאשר לחץ על הנהגת האיגוד לחתום על הסכם מביש חרף דרישות החברים באיגוד - הוא רק דוגמא אחת מיני רבות.

"דה-פוליטיזציה" ו"א-פוליטיות" של ההסתדרות, ארגון העובדים הגדול בישראל הן, בסופו של דבר, סוג של פוליטיקה אחרת: השלמה עם תכתיבי בעלי ההון וממשלתם הניאו-ליברלית.

"כוח לעובדים", ארגון העובדים החדש, המייצג אלפי עובדים שהתאגדו והמוכנים להיאבק למען זכויותיהם, הוקם כתוצאה ממחדלי ההסתדרות. אך גם ארגון זה נוקט גישות שניתן להגדירן כ"אקונומיזם" (מושג שטבע לנין, מנהיג מהפכת אוקטובר, בנתחו נטיות דומות בתנועת הפועלים ברוסיה בתחילת המאה ה-20). אקונומיזם הוא מאבק, המתנהל אך ורק בשטח הכלכלי, תוך התעלמות מהקשר ההדוק בין הכלכלי לחברתי ובין הכלכלי-חברתי לפוליטי.

דווקא במקרה של ישראל, בולט הקשר ההדוק בין המאבק למען לחם ודיוור לבין המאבקים לדמוקרטיה, לצדק חברתי ולשלום. על מנת לקדם את רמות הארגון, המאבק והתודעה של העובדים, חיוני להתגבר על האקונומיזם באמצעות קידום התודעה המעמדית, השוללת את הקפיטליזם והנאבקת למען חברה צודקת - למען החלופה הסוציאליסטית.

מכתב למערכת

אי-חוקיות הבחירות בהסתדרות המורים

כמורה גמלאי, שמילא תפקידי הוראה וניהול במשרד החינוך, אני כותב מתוך חרדה להסתדרות המורים. ביום הבחירות לוועידת הסתדרות המורים הייתי מעורב בניסיון להתגבר על שערוריית העדר פתקי ההצבעה לרשימת חד"ש (רפ) בקלפיות הקבועות והניידות בת"א-יפו. בעקבות פנייתי, הגיעו פתקי ההצבעה של חד"ש לקלפיות הקבועות בת"א-יפו, אך באיחור רב - בין השעות 13.00-14.00. באותו מועד, כבר הסתיימה ההצבעה בקלפיות הניידות, שבהן מצביעים המורים ברובם.

ממרום גילי, אתנסח בנימה מאופקת, ואומר זאת: למורי ישראל לא מגיע, שיוסף וסרמן ימשיך לכהן כיו"ר הסתדרות המורים. כיושב ראש, וסרמן נושא באחריות להעלמתם מהקלפיות של פתקי ההצבעה של רשימות שהתמודדו בבחירות לוועידה, ולכן לאי-חוקיות הבחירות.

איתן קלינסקי, חולון

בין פאשיזם לאי-שקט חברתי

סיכומי מחשבות ומסקנה ביצים.

מאת עודד גולדריין

בחודשים האחרונים האזנתי להרצאות רבות ולמגוון דעות בדבר סכנת הפאשיזם כאן ועכשיו. אלה מצטרפים לעמדות שהתוודעתי אליהן בעבר. במאמר להלן ניסיתי לסכם את מסקנותי מכל אותם הרצאות, מאמרים וספרים, וזאת מבלי לתת סימוכין והפניות למקורות.

מהות הפאשיזם

הניסיון להגדיר את מהות הפאשיזם נועד לסייע בהבנת המציאות ובדרכים לשינויה. ברור, כי המציאות מורכבת יותר, ולכן ההגדרה תשאף רק לתאר את המאפיינים המרכזיים של המושג.

אפתח בניסיונות המקובלים לאפיין את הפאשיזם כפילוסופיה מדינית ו/או כתנועה חברתית ו/או משטר, אשר מציב את האומה במוקד החיים החברתיים וכמהותם האמיתית, תוך שלילה חריפה של כל גישה, אשר רואה באדם את מוקד החיים החברתיים. יסודות האידיאולוגיה הפאשיסטית הם:

האומה היא הישות האמיתית (האוטנטית) היחידה, תוך המשלתה לגוף, וראיית הפרטים כחלקים של הגוף הזה. המוקד הוא בצרכים, ברצונות ובמטרות של **הגוף הלאומי**. כל עניין אשר עולה מן הפרטים (למעט אלה שהופקדו על הנהגת הגוף הלאומי) נחווה כהפרעה פוטנציאלית.

ההרמוניה בין חלקי הגוף הלאומי היא המצב הטבעי, אליו יש לשאוף ואותו יש לכפות, תוך השמדה של כוחות המתנגדים לו. תפקיד המשטר הוא לזהות את הצרכים והשאיפות של הלאום ולפעול להשגתם תוך כפיית **תיאום בין כל חלקי גוף האומה**. המטרה של המשטר היא לשלוט באומה (במובן המומשל לשליטת המוח בגוף). בניגוד לכך, מזוהים שיח חופשי בין פרטים והסכמה חברתית כסטייה מסוכנת מהפעילות הטבעית היעילה.

עוינות מהותית כלפי כל מה שחיצוני לאומה: יחסי החוץ של האומה הם בהכרח (ז"א באופן טבעי ומהותי) יחסים של **מאבק אלים** על משאבים מול ונגד אומות אחרות. לא רק שאין רגיעה מאלימות, אלא שהיא נחוות כטבעית ובריאה.

המאבק האלים כלפי חוץ מגיע לשיאו ב**מלחמה**, שנחוות כגילוי הנעלה ביותר של מהות האדם ומייצגת ערכים חיוביים ככוח, גבורה והקרבה. **השלום** הוא מרשם להתנוונות ולהכחדה.

תיאורים מקובלים של הפאשיזם מתמקדים בפרטי המשטר כגון הסמכות המוחלטת של המנהיג (כמפרש האופרטיבי של רוח האומה), ומרכזיות המפלגה הפאשיסטית (כמכשיר להרמוניזציה כפויה של האומה). לדעתי, אלה פרטים משניים, אשר נגזרים מן העקרונות הנ"ל.

עניין מהותי יותר, אשר מוזכר כמעט תמיד, הוא התנגדות של הפאשיזם לקומוניזם, לדמוקרטיה ולליברליזם. התנגדות זאת גם נגזרת מהעקרונות הנ"ל, אבל יש להדגישה משום שהפאשיזם מגדיר את עצמו כניגוד של האידיאולוגיות

הנ"ל: כלומר כל אחד מעקרונות הפאשיזם (שהובאו לעיל) הוא שלילה של עקרונות דמוקרטיים, ליברליים וסוציאליסטיים. אצל הפאשיזם, האדם אינו המוקד ואינו המטרה אלא חלק זניח במכלול האומה, ואילו החברה איננה זירה למאבקים, אלא ישות אחידה, שתשומת ליבה מופנית החוצה.

ביסוד השלילות העקרוניות שהוזכרו לעיל עומדת שלילה עקרונית עוד יותר: הפאשיזם הוא **תגובה** למציאות המודרנית ו**מרד טוטאלי** נגד כל מורשת ההשכלה, הנאורות והמודרנה. בפרט, מדובר בשלילת ההשקפה האופטימית, שהתהליך ההיסטורי הוא תהליך של קידמה והשתכללות, ושכני האדם מסוגלים להבין ולהשפיע על מהלכו. הפאשיזם הינו **פסימי** ועוין את התקווה לשיפור ושינוי.

סיבות הופעת הפאשיזם

שאלת מפתח היא שאלת הסיבה: **מדוע אידיאולוגיה זו**

צומחת בזמן ובמקום מסוים ומה היא משרתת?

ראוי להתחיל בשאלה, איזה אינטרסים משרת הפאשיזם. כמכשיר כפיית סדר חברתי, אשר אינו מעוניין בשינוי חברתי מהותי (וודאי שלא במאבק חברתי רחב), הפאשיזם משרת את המעמד השליט – דהיינו, את מעמד בעלי ההון. יודגש, שכאן מדובר בשירות **אובייקטיבי של אינטרסים חומריים**. זאת בניגוד לטענה שהפאשיזם גם משרת את **"האינטרסים הסובייקטיביים"** של ההמונים, אשר נואשו משיפור מצבם במשטר בעלי ההון, והזוכים באמצעות הפאשיזם ל**פיצוי סמלי** (ז"א: רוחני ו/או יצרי). הניתוח המעמדי מוביל למסקנה, כי בעוד שהפאשיזם משרת את מעמד בעלי ההון, הוא משתמש ברגשות התסכול והייאוש של שכבות רחבות באוכלוסיה תוך הבטחות שווא של טיפוח גאוה לאומית וכו'.

הפאשיזם הינו אסטרטגיה של ההון: זאת אמנם איננה האסטרטגיה המועדפת של ההון אלא אסטרטגיה, אשר ההון מאמץ, כאשר האסטרטגיה המועדפת של **הליברליזם** (הכלכלי) נכשלת. האסטרטגיה הליברלית מעלה על נס את החופש האישי הבלתי-מוגבל (משפטית), תוך התעלמות מן העובדה, שהחופש הבלתי-מוגבל אינו מקנה טובות הנאה דומות לאנשים, שלרשותם משאבים כלכליים שונים. חופש בלתי מרוסן ללא שוויון משמעו - חופש למרובי האמצעים (ז"א בעלי ההון) לשלוט במעוטי האמצעים (ז"א העובדים השכירים); פירושו "שוק עבודה", בו בעלי ההון קובעים את יחסי העבודה; פירושו ששכר העבודה נקבע במיקוח של קונה בודד (ז"א בעל הון) מול מוכר בודד (ז"א עובד).

ההון מעדיף את האסטרטגיה הליברלית, משום שהיא מבטיחה ניצול מירבי של העובדים השכירים. אלא שצמיחת תנועות עובדים סוציאליסטיות (ולעיתים אפילו אי-שקט חברתי בלתי-מוקד) מסכנת את הסדר הזה. כאשר העובדים מתארגנים, נשמט היתרון הגדול של בעל ההון במיקוח, שהיה התארגנות כזאת עשויה לכפות מיקוח קולקטיבי (מו"מ

(המשך בעמוד 4)

הצד הפועלי של ההתקוממות במצרים

הפועלים במצרים שובתים ומפגינים למרות צו ממשלתי האוסר זאת.

הם דרשו גם את ביטול חוקי החירום, שבתוקף כבר עשרות שנים, ואת פיזור הפרלמנט שהרכבו אורגן בידי מובארכ. ההשפעה המצטברת של אלפי השביתות לימדה מיליוני מצרים, שניתן להשיג משהו באמצעות מאבק, וכי המשטר, משיקולי שמירת מראית עין של שקט חברתי – יאלץ לנקוט צעדי דיכוי מוגבלים.

ביינן מוסיף, כי התארגנות עצמאית של פועלים ועובדי המגזר הציבורי הייתה תנאי למאבק. כפי שצוין לעיל, האיגודים המקצועיים הרשמיים נוהלו בידי ממלאי תפקידים במפלגתו של מובארכ, ואילו החוק קבע, כי אסור להקים איגודים מחוץ לאותם איגודים רשמיים.

הקמת איגודים מקצועיים עצמאיים, ובהמשך – הקמת הפרדציה של האיגודים העצמאיים על רקע ההתקוממות העממית, מעריך ביינן, היו צעד מהפכני, שכן פעילותם עדיין אינה חוקית. הצו הממשלתי, האוסר שביתות ומחאות, מחריף את העימות בין המשטר החדש-ישן לבין הפועלים.

(למאמר המלא - <http://defenstrator.org/node/2207>)

בין פאשיזם לאי-שקט חברתי

(המשך מעמוד 3)

קיצוני). מפלגות חזקות ונחושות הדוגלות בסוציאליזם גם עשיות לכפות הסדרים חברתיים, שממתנים את הניצול הקפיטליסטי, וברור שבעלי ההון לא מסכימים לפשרות אלה אלא מחוסר ברירה. כאשר הלחצים האלו גוברים וכאשר מבצבצת אפשרות ריאלי של מהפכה סוציאליסטית, האופציה של הפאשיזם קוסמת לבעלי ההון.

בימינו, בעיקר בישראל, צומח פאשיזם באקלים, שמצד אחד, נעדרות ממנו תנועות עובדים סוציאליסטיות חזקות, ומעמד העובדים שבוי עדיין במקומי השוא של הניאור-ליברלים. מצד שני, נראה שגוברת אי-היציבות של המערכת הקפיטליסטית: ריבוי סתירותיה הפנימיות (ע"ע גידול אי-השיוון בתוך מדינות ובין מדינות, משברים פיננסיים, ומשבר האקלים) עולה אל פני השטח. ריבוי הבעיות גורם לאי-שקט חברתי, הגם שבינתיים הוא בעיקרו בלתי-ממוקד, והמודעות של האליטות לריבוי הבעיות שלא ניתן לפתור אותן במסגרת המערכת הקפיטליסטית פוגמת בביטחונן העצמי. על רקע זה עולה הכמיהה ל"פתרון" אחר: "הפתרון הפאשיסטי".

נראה לי, שהניתוח הנ"ל מסביר, מדוע חזית אנטי-פאשיסטית רחבה, אשר מאגדת בתוכה סוציאליסטים וליברלים, אנשי שמאל עקבי ואנשי מרכז (ואפילו ימין מתון), היא אפשרית. נראה לי, שהציר המניע של חזית כזאת חייב להיות - קידום השיח הרציונאלי של ההשכלה, הנאורות והמודרנה, ודחייה של השיח המיסטי בדבר גוף האומה, רצונותיה וצרכיה. חשוב להעלות על נס את התקווה לשינוי ולשיפור, את ההשקפה האופטימית, שהתהליך ההיסטורי הוא תהליך של קידמה והשתכללות, ושבני האדם מסוגלים להבין ולהשפיע על מהלכו.

בשבוע שעבר נמשך גל השביתות במצרים.

שבתו 7,000 פועלים, המועסקים בשש חברות, הקשורות ברשות תעלת סואץ. השובתים דרשו השוואת שכרם ותנאי עבודתם לאלה שמקבלים פועלים, המועסקים ישירות בידי רשות התעלה. 2,300 הפועלים של מפעל מס' 200 של התעשייה הצבאית המצרית, המתמחה בייצור טנקים ושריוניות, השתתפו בשביתת שבת כתביעה לחלק להם את כספי קרן הפנסיה, שכן אינם בטוחים בעתיד המפעל לאחר שמנהלו עזב.

שביתות אלה ורבות אחרות הן בגדר הפרה של צו ממשלתי, האוסר שביתות ומטיל על מארגניהן ומשתתפיהן עונשים של עד שנת מאסר וקנס של חצי מיליון לירות מצריות. את הצו פרסמה הממשלה הזמנית, הפועלת בחסות הכת הצבאית. הצו הטיל איסור על שביתות, שביתות שבת, התכנסויות ומחאות, אשר "מפריעות לעסקים פרטיים או ציבוריים, או משפיעות על הכלכלה". השר לענייני כוח אדם בממשלה הזמנית הצדיק את הצו בנימוק, שחיוני להבטיח את המשך ההשקעות הזרות במצרים...

הפרדציה של האיגודים המקצועיים העצמאיים, שהוקמה בכיכר תחריר ב-30 בינואר השנה, במהלך ההתקוממות הדמוקרטית, יצאה בחריפות נגד הצו הממשלתי, המפליל את משתתפי גל השביתות במצרים. זכות השביתה והמחאה, נכתב בהודעת הפרדציה, חיונית בכל חברה דמוקרטית.

פרופ' יואל ביינן, החוקר את תנועת הפועלים במצרים, כתב לאחרונה, כי רבבות פועלים ועובדים במגזר הציבורי השתתפו בהפגנות, שהובילו להתפטרותו של מובארכ. בשלבים הראשונים, העובדים השתתפו במחאה באופן אישי, שכן האיגודים המקצועיים הרשמיים היו בעצם סניף של מפלגת השלטון בראשות מובארכ. אך בשלבים האחרונים הם כבר הגיעו לכיכר תחריר כעובדים מאורגנים, המתייצבים נגד האיגודים-מטעם.

בעשור שקדם למהפכה הדמוקרטית של ה-25 בינואר, מציין ביינן, נרשמה גאות בהתגייסות למאבק של קבוצות שונות בחברה המצרית – של פועלים ושל עובדי צווארון לבן, כמו גם של תנועות למען הדמוקרטיה, של ארגוני סולידריות ועוד.

מאז 1998 ועד סוף 2010, השתתפו למעלה משני מיליון פועלים מצרים ב-3,500 שביתות, שביתות שבת וצורות מחאה נוספות. בשביתות השתתפו גם פועלי מפעלי טקסטיל גדולים שהופרטו, אשר מחו על פיטורים ועל הרעת תנאי העבודה. הדרישות שהעלו הפועלים בשביתות אלה היו בסיסיות – הם נאבקו להבטחת קיומם וקיום משפחותיהם. בהמשך העלו הפועלים את הדרישה לשכר מינימום של 1,200 לירות מצריות (כ-200 דולר) לחודש – פי 3 משכר המינימום הממשלתי, שהוא 400 לירות מצריות בלבד.

רק מאוחר יותר קשרו הפועלים במחאותיהם בין הדרישות ללחם לבין הדרישות הפוליטיות. ב-3 בפברואר שבתו פועלי התחבורה בקהיר והכריזו על הקמת איגוד מקצועי עצמאי.

איגוד מקצועי קהילתי יכול להיות פתרון

ריאיון עם המרקסיסט ליאו פאניץ', מרצה לכלכלה מדינית באוניברסיטת יורק בקנדה, שפרסם לאחרונה ספר על החלופות השמאליות למשבר העולמי.

האיגודים המקצועיים בבריטניה ניהלו בשנות ה-60 וה-70 מערכה נגד כניסה לאיחוד האירופי. לאחר עליית תאצ'ר לשלטון, המערכה שינתה כיוון, וזאת בציפייה, שאירופה תציל אותם הן מהתאצ'ריזם והן מעוללות הלייבור החדש. ציפייה זו נכזבה. השמאל האירופי לא הצליח לעמוד באתגר זה טוב יותר מהבריטים. בצפון אמריקה, ובעיקר בקנדה, התנועה האיגוד-מקצועית התנגדה לוותרים, אך כעת, גם אותם איגודים שהתנגדו לנסיגות - עסקים בוותרים. דוגמא לכך – איגוד פועלי המכוניות בקנדה בעת המשבר הנוכחי.

אפילו אותם איגודים בתחום השירותים, שהצליחו יותר בארגון, כמו האיגוד הבינלאומי של עובדי השירותים, רקחו עם המעבידים עסקה, שאינה מותרת מקום רב לפעולה מיליטנטית מצד פועלים שהתארגנו לאחרונה. אני מכנה זאת 'איגוד מקצועי של כרטיס אשראי'.

אנו צפויים לתמורות רדיקליות בתנועת הפועלים, אולי אפילו בדומה למה שהתרחש בשנות ה-30, שהיו עדות בארה"ב לתנועת עובדים שונה לגמרי, שהתייצבה בצד ה-AFL הוותיק עם איגודים בענפים חדשים שהיו מעמדיים יותר. על סדר היום כעת עומדת השאלה, האם אנו נהיה זקוקים לצורות של התארגנות מעמדית חדשה, שיקומו בשכונות ובמפעלים, המגייסות אנשים לא רק בהקשר למאבקים במקום העבודה, אלא בהקשר לכל היבט של החיים – כחייבי משכנתא, כמשפחות המצפות שילדיהן בכל זאת ילמדו באוניברסיטה, ועוד.

האם התארגנות בשכונת המגורים היא חידוש?

אני סבור, שאחת הסיבות לתבוסות שספגנו היא, שמדינת הרווחה מספקת יותר ויותר שירותים, שבאופן מסורתי סופקו בעבר בידי האיגודים המקצועיים. כאשר קמו האיגודים, עוד בטרם גובשה מדינת הרווחה, הם בדרך כלל סיפקו לקהילה מרחב גדול למפגשים, ערובה לקצבה סוציאלית ועוד. מבחינה זו, האיגודים המקצועיים היו קהילתיים. אחת הסתירות של מדינת הרווחה היא, שהמדינה נטלה על עצמה לספק שירותים שסיפקו האיגודים, ולכן נעלם הצורך בפגישות של חברי האיגודים. אני נוכח מניסיוני, שסטודנטים שלי יודעים פחות על ארגון אסיפה ועל פוליטיקה מאשר אבי, שהשכלתו מסתכמת בחמש שנות לימוד. הוא השיג את השכלתו בתנועת פועלים קהילתית.

כעת, כל זה אבד. ברור, שהקפיטליזם בהתפתחותו גורם לפיזור של חברי אותן קהילות עובדים ברחבי העיר הגדולה, בפרברים. לכן זה לא יהיה קל לבנות מחדש את האיגוד המקצועי הקהילתי, אך לדעתי זה מה שנחוץ לעשות וזה אפשרי. התפתחות כזאת אירעה לאחרונה במדינת ויסקונסין בארה"ב. השגת מטרה זו תובעת להתגבר על התנהגות כמו-אנרכיסטית של אנשים צעירים, המגלים חשדנות כלפי האיגודים המקצועיים הנתפסים כבירוקרטיים, כלפי מפלגות, כלפי ניהול מערכה לשינוי המדינה בתוככי המדינה.

לכך יש להוסיף מריאיון, שפורסם במרס ב'ניו לפט רווי"ו)

מהן הסתירות בהתפתחות קפיטליזם במשבר?

ניתן היה לצפות, כי המשבר הנוכחי יהיה הזדמנות להשתחרר מהניאו-ליברליזם. אך יש לזכור, כי 30 השנים, בהן נחל השמאל תבוסות, היו עבור הקפיטליזם 30 שנים של הצלחה מדהימה, הן במושגים רעיוניים והן במושגים של התפשטות והעמקה של היחסים החברתיים הקפיטליסטיים. מתרחש תהליך של חיפצון של כמעט כל היבט בחיים החברתיים. היחסים החברתיים הקפיטליסטיים הגיעו למקומות ולמעמדות, שעד כה לא היו כה מחופצנים.

לכן עלינו להיות זהירים ומפוכחים באבחנה, שהסתירות בתוך תהליך זה של דינמיות קפיטליסטית טרם הגיעו לשיאן. התהליך הדינמי הזה של הקפיטליזם מייצר בתדירות משברים. 72 משברים פיננסיים, רציניים ברובם, התרחשו ברחבי העולם בשנות ה-90 של המאה ה-20, מרביתם - בחלקו הדרומי של העולם. אך הקפיטליזם הצליח להכילם. המשבר הנוכחי ממושך ורחב הרבה יותר; זה גם משבר אמריקאי במובן שהוא החל בלכה של האימפריה. אך עד כה, למרות הציפייה הקיימת לתקופת שפל ארוכה, עדיין לא ננקטו מהלכים להסיג את הגלובליזציה לאחור, כפי שאירע בשנות ה-30 של המאה ה-20.

אשר לניאו-ליברליזם, המשבר הנוכחי מסייע להסרת מעטה המסתורין מעליו, וזאת בהמשך לתהליך הנמשך כבר עשר שנים. אנשים חדלו להאמין, כי מה שמתרחש הוא אכן 'שחרור השווקים מהמדינה' – שזה היה הייצוג האידיאולוגי של מה שהתרחש. בפועל, המדינות מעורבות יותר מאי-פעם בעבר בקידום אותו קפיטליזם גלובלי, בהכלת המשבר הנוכחי. רק ברמה האידיאולוגית, השווקים נחלצו מהמדינות. נעשה ברור עוד יותר לאנשים, שבעולם האמיתי, השווקים נשענים עוד יותר על המדינות, כדי לקדם את התהליך של הפיכת כל דבר לסחורה. המדינות היו המחלצות בכל פעם שהתהליך הזה נתקל במכשול, ובייחוד כאשר פרץ המשבר. האנשים קלטו, שיש לנו מדינות פעילות מאוד במובן זה. לכן, האנשים יהיו מעתה ריאליסטיים יותר מבעבר בכל הנוגע להבטחה בדבר שחרור מהמדינה; תהיה להם מודעות שהם חיים במדינה קפיטליסטית.

אנו עדים למאבקים של סטודנטים באוניברסיטאות, להתנגדות לקיצוצים בתקציב בצרפת וביוון, ולהפגנות נגד כינוס ה-G20 בטורונטו. שאלת המפתח היא, האם מחאות אלה יימשכו ויתפתחו לכדי התארגנות שהיא מעבר למחאה. אני מקווה, שעם ההבהרה הרעיונית הצפויה, יצוצו צורות ארגוניות חדשות. אם נישאר רק עם מחאה הרודפת מחאה, כי אז נכשל.

איזה צורות חדשות של התארגנות איגוד-מקצועית יקדמו את השמאל?

התנועה האיגוד-מקצועית הקיימת עברה ממיליטנטיות, שהשיגה הצלחות בשנות ה-60 וה-70, לאופן פעולה הגנתי.

הנהלת חיפה כימיקלים מנכה ימי השבתה

מחאה בלוד על רצח אם לחמישה

כמאה נשים ערכיות ויהודיות הפגינו (10.4) ליד תחנת המשטרה בלוד במחאה על אוזלת ידה של המשטרה במניעת מקרי הרצח של נשים, שאירעו לאחרונה. הפעילות הניפו שלטים, שעליהם נכתב: "לא נשתוק על רצח נשים" ו"אנו שוברים שתיקה יחד". המשטרה מנעה מהן להקים במקום סוכת אבלים לזכרה של יסמין אבו זעלוק, תושבת לוד, שלפי החשד נורתה למוות בידי בעלה וגיסה. זו ההפגנה השנייה של נשות לוד בעקבות הרצח, שהוגדר כ"הוצאה להורג". העובדת הסוציאלית מהה אל-נקיב ביקרה בחריפות את התנהלות השוטרים, שאיפשרו ליסמין אבו זעלוק, אם לחמישה, לחזור למקום, בו איימו על חייה: "הרצח שלה היה כתוב על הקיר. ההפגנה שלנו קוראת לחברה הערבית לשבור את קשר השתיקה ולהגיד בפה מלא: 'אנחנו נגד רצח נשים ונגד אלימות בכללי'".

הנהלת חיפה כימיקלים שבמפרץ חיפה צירפה לתלוש השכר האחרון הודעה, לפיה אין בכוונתה לשלם לעובדיה על ששת הימים, בהם השביתה את המפעל. 250 העובדים, המאוגדים ב"כוח לעובדים" מארגנים עיצומים. העובדים הודיעו שיעמדו במשמרות מחאה ליד בתי בכירי ההנהלה עד לשינוי החלטה.

ההנהלה החליטה להשבית את המפעל במשך שישה ימים בתגובה פראית לעיצומי העובדים, שנמשכו 8 שעות. ההשביתה בידי ההנהלה הייתה הפגנת כוח, שמטרתה – לאלץ את העובדים להתפשר על תנאי העסקתם ולחתום על מסמך, המקנה להנהלה את הזכות למנוע שביתות בעתיד. "שכרם החודשי של רבים מעובדי החברה הוא 5,000 שקל, ומהסכום הזה ההנהלה רוצה לקצץ. ההנהלה השביתה - למה שהעובדים ישלמו? - שאל יו"ר הוועד, אלי אלבו. עו"ד סיגל פעיל, המייצגת את העובדים, הדגישה שצעדי ההנהלה אינם חוקיים, שכן ניכוי חוקי משכר העובדים מבוצע רק לאחר קביעה שיפוטית בערכאות, מהו הסכום שניתן לנכות בגין עיצומים. ההנהלה לא פנתה לשום ערכאה ועשתה דין לעצמה.

עובדי בנק דקסיה: מו"מ לפני מכירה

ועד עובדי בנק דקסיה המופרט, שמכירתו עומדת על הפרק, התריע בפני הנהלת הבנק, שלא תיכנס למשא ומתן על המכירה ללא תיאום עם העובדים, במטרה להבטיח את זכויותיהם ולמנוע פיטורים. במקביל פנו העובדים גם לבנק מזרחי-טפחות ולבנק דיסקונט, המועמדים לרכוש את השליטה בבנק דקסיה, העוסק במימון הרשויות המקומיות. בנק דקסיה, הלא הוא בנק אוצר השלטון המקומי, הופרט ונרכש בידי חברת דקסיה, שהיא חברה בנקאית צרפתית-בלגית גדולה.

החלטת ההנהלה הבינלאומית למכור את דקסיה ישראל היא תגובה ללחצים, שהפעילו עליה מפלגות שמאל, איגודים מקצועיים וקבוצות הפועלות נגד הכיבוש הישראלי. בשלב קודם הודיעה הנהלת דקסיה, כי מימון ההתנחלויות מנוגד לקוד האתי של הבנק, ולפיכך יופסק.

לידיעת הקוראים והמפיצים

לרגל החגים, יופיע הגיליון הבא של "זו הדרך" ביום ד', 2 במאי

חוג אחווה – חיפה

ביום ה', 21 באפריל, בשעה 19.30, באולם מכון אמיל תומא, לוחמי הגטאות 27, המשבר הקפיטליסטי העולמי: ביקורת הקפיטליזם העכשווי המרצה: ד"ר אפרים דויד

קואליציית הארגונים למען ה-1 במאי

ביום ו', 29 באפריל, בתל-אביב

תהלוכת עובדים וצעירים בת"א

כשמתעשרים עוד ועוד בעלי ההון,

כשהשכר של כולנו נשחק,

נצעד כולנו בהמון

ונצא למאבק

ההתכנסות: בשעה 12.00 בכיכר מגן דוד, ליד שוק הכרמל

תהלוכות 1 במאי של מק"י וחד"ש

ביום ו', 29 באפריל

תהלוכה של מחוז עכו

ההתכנסות: בשעה 17.00 בדיר אל אסד

בשבת, 30 באפריל

תהלוכה ארצית בנצרת

ההתכנסות: בשעה 10.30 באזור המוסכים

בסיום - עצרת ברחבת בית הידידות

הסעה מת"א: בשעה 8.50 בדרך נמיר פינת ארלוזורוב

תנועת הידידות עם העמים

במלאות 66 שנה להבסת גרמניה הנאצית

עצרת יום הניצחון

ביער ע"ש הצבא הסובייטי בהרי ירושלים

בשבת, 7 במאי, בשעה 10.00